

## ÖĞUZNAMECİLİK GELENEĞİ VE MİLLİ DESTAN ŞAİRİMİZ BASRİ GOCUL

Nuray ODACI\*

**Özet:** Bu çalışmada Türk edebiyatında uzunca bir dönem varlık gösteren bir gelenek Oğuznamecilik, Basri Gocul örneğinde ele alınmıştır. Lirikizm ile olayın birleşmesiyle oluşan destan türü toplumların millî hayatına katkısı oldukça açıktır. Oğuznamecilik Dede Korkut ve Oğuz destanına dayanan bir gelenektir. Destan bir müzik aleti ile çalınıp söylenmiştir. Oldukça karmaşık bir süreç olan destan söyleme her dönemde sanat olarak görülmelidir. Bu gelenek Cumhuriyet döneminde de Basri Gocul ile devam etmiştir. Gocul'un Oğuzname çalışmaları uzun bir zaman almıştır. Bu uzun çalışmasını tek bir kitap halinde toplamaya çalışır. Onun destanında Dede Korkut'un asırları aşan söylemini buluruz.

*Anahtar kelimeler:* Oğuznamecilik, destan türü, Basri Gocul, Türk edebiyatı

### *The Tradition Of "Oguzname" And Basri Gocul, A National Epic Poet*

**Abstract:** In this study, the tradition of "Oğuzname" that has kept a long term presence in Turkish literature, is handled with the example "Basri Gocul". The contribution of sagas that are composed by lyricism and plot to the national life of the societies is clear. "Oğuznamecilik" is a tradition dating back to the Dede Korkut and Oğuz saga. Sagas are performed with a legendary musical instrument. To perform a saga is quite a complex process and should be seen as an art at every age. This tradition has also continued in the Republic era by Basri Gocul in Turkey. Gocul's Oğuzname studies have taken a long time. He collects this long-running work in a single book, in which we find the rhetoric of Dede Korkut that takes us to the centuries back

**Keywords:** Oğuznamecilik, saga, Basri Gocul, Turkish literature

### **Giriş**

Türk edebiyatının uzun seyrinde destan söyleme, geleneğin önemli bir parçası olarak değişik evrelerden geçmiştir. Sözlü geleneğin beslediği destan, yazının kalıcılığıyla birleşerek Türk millî hayatına katkısını sürdürmeye devam etmiştir. Oğuz destanına ve Dede Korkut hikayelerine dayanan Oğuzlama geleneği bunun bir göstergesidir.

#### **a. Destan**

Destanlar anonim halk edebiyatımızın tarihî şuur ve millî kültüre kök oluşturan ürünleridir. Varlıklarını av merasimleri ve yuğ törenlerine kadar götürebildiğimiz bu tür, Türk yaşayışında ozan, kopuz ikilisiyle beraber takip edilebilmektedir. Pek

---

\* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı. E-posta: dilrubakarakaya@hotmail.com

çok kaynakta özellikleri, işlevi veya her ikisi beraber ele alınarak destanlar tanımlanmıştır.

Şükrü Elçin destanı şöyle tanımlamıştır: “Bir boy, ulus (kavim) veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı mahsullerinden biridir.” (Elçin, 1986:72) Elçin destanı, efsane kaynaklı nazım şekli olarak değerlendirir.

Reichl’e göre ise destan: “Bir millet veya toplumun hayatında derin iz bırakmış olaylardan kaynaklanıp; çoğunlukla manzum, bazen de manzum mensur karışık, birden fazla olayın aktarımına izin veren genişlikte; usta bir anlatıcı tarafından veyahut ustalardan öğrendiğini aktaran bir çırak tarafından, bir dinleyici kitlesi önünde, bir müzik aleti eşliğinde ya da bir melodiyle anlatılan; sözlü olarak anlatılanlardan bazıları yazıya geçirilmiş; bir milleti veya toplumu sonuçları bakımından ilgilendiren bir kahramanlık konusuna sahip; dinlendiği veya okunduğunda millî değerleri şahsî değerlerden üstün tutmayı benimseten sözlü veya yazılı edebî yaratmadır.”(Reichl 2002:18). Bir milleti sonuçları bakımından ilgilendiren olayların özel bir icra ile anlatıldığı ve daha sonraları yazıya geçirildiği, bireylere millî değerleri aşıl原因an sözlü ve yazılı eserlerdir.

Karl Reichl destanın müzik aleti ile olan icrasına da dikkat çekmektedir:

“Bir şölen havasında, usta bir şair destancı tarafından (ve sadece ustaların anlattıklarından öğrenebildiklerini söyleyebilen çırak/amatör şair-destancılar tarafından) özel bir söyleyiş ve anlatış tarzıyla ve bir kural olarak da bir müzik aleti eşliğinde icra edilen bir anlatma”(Reichl:2002:13)

Destan geleneği usta yanında, usta yolunda gitmesi gereken çırağı ve çalınıp söylenen bir tür oluşuyla aşıklık geleneğine benzer. Sınırları belli bir sanattır. İcrası ve seyirciye yönelik yanıyla da tiyatroyu çağrıştırır. Destan bir milletin milliyet olma vasıflarını ve geçmişindeki büyük olayları halkın bakış açısıyla ele alıp kopuzla dillendiren, yaşayan, gelişen ve ozanlar elinde büyüyen bir türdür. Ancak destanın otaya çıkabilmesinin ve icrasının da şartları ve sınırları vardır.

Atsız, millî destan oluşumunu Zeki Velidi Togan’a göre değerlendirmiş ve Millî destan teşekkülü için üç aşamanın gerekliliğini belirtmiştir:

1-Destanî ruhlu bir milletin muhtelif devirlerdeki maceralı hayatını halk şairleri ufak parçalar halinde söyler.

2-Milletin tamamını ilgilendiren bir hadise, bu muhtelif destan parçalarını bir mihver etrafında toplar.

3- Nihayet millette büyük bir medenî hareket olur ve o sırada çıkan münevver bir halk şairi bu parçaları toplayarak millî destanı yaratır. (Atsız 1992: 278)

Destanın icrasına gelince, icra edilen eserin başarılı olması için yine üç şart gerekir:

1-Destancının anlatacağı hikayeyi, geleneksel destan yapısını çok iyi bilmesi, hazırlıksız konuşabilme kabiliyeti ve yaratıcı hafızaya sahip olabilmesi.

2-Konulara uygun melodi ve ritimleri bulup kullanmadaki ustalığı.

3-Sanatçıyı motive edecek destandan anlayan bir seyirci topluluğunun bulunması (Yıldırım 1998: 153).

Destanlar tüm bu özellikleriyle milletlerin geçmişine kök salmış, geleceğine ayna olan, millet olma şuurunu kazandıran en eski edebiyat ve şiir türleridir. Sözlü edebiyat geleneğinin bir mahsulü olan destanlar, millî kimliği bulunan milletlerin zorlu yaşam mücadeleleri ve kahramanlık olaylarının kuşaklararası aktarımında tohumlanır, halkın hayal gücü, hafızası ve zekasıyla filizlenir ve onu tespit edip yazıya geçiren destan şairinin kopuzuyla dile gelip ürün verir.

Destanlar hem tarihi hem de edebiyatı besleyen en köklü türler olarak dil ve edebiyat eğitimin en sık başvurulması gereken metinleridir. Çünkü Türk millî eğitiminin amaçlarından biri de kendini ve milletini tanıyan, Türk kültürünün ve edebiyatının mahsulleriyle tanışmış, toplumuna faydalı bireyler yetiştirmektir. Destanlar millî kimliği olan bireyler yetiştirerek bir milletin geleceğine yön verir, yaşattıkları millî değer ve coşkularla devletlerin politik amaçlarında güçlü silahlar olarak kullanılırlar.

Dolayısıyla dilimizin milletine has özelliklerini, şiirimizin ilk örneklerini oluşturan, söz varlığımızın kaynaklarından biri olan destanlarımız üzerinde her türlü çalışma büyük önem taşımaktadır. Destanlar kültürümüzün de sözlü kaynağı olarak milletimizin millî bilincini yaşatır ve gerektiğinde coşturur. Bunu Ruslar 1940-1944 yılları arasında Almanlara karşı savaşırken kullanmışlardır. Türk destanlarını bol bol yayımlayarak Almanlara karşı Türklerde savaşçılık ruhunu kışkırtmışlardır. Kendi destanlarını yayımlamak ve olduğu gibi muhafazada titizlik gösterdikleri halde Türk destanlarında tahribat yapmayanları ve yayımlayanları ‘devrim düşmanı’ olarak gösterirler, dahası destanlarımızı gericilik ve milliyetçilik unsurlarıyla dolu olarak nitelendirirler (İnan 1998:199). Çünkü destanların bir başka önemli özellikleri gelişmiş medeniyetlerin yıkılmasının temel sebeplerinden olan insanların ruhen ve bedenen çürümelerini ele almalarıdır. Ayrıca 1896 Türk-Yunan savaşında askerî okullarda Vatan, Türkçülük ve Osmanlılık kavramları büyük bir heyecanla işlenerek yüzyıla yakın bir zamandır yenilen bir orduyu savaşılabilecek moral gücüne getirmiştir: Padişahım Çok Yaşa, Osmanlı Askeri Yahut Zafer Destanı (Yalçın 1985: 22). 20.yy. başlarında Balkanlardaki büyük toprak kayıplarından sonra arkada bırakılan topraklar üzerindeki kültür mirasına dikkat çeken Köprülü “oralarin hatıraları, şarkıları ve destanlarını saklasaydık bugün eski hâkimiyetimizi cansız kitap sahifelerinde görmezdik.” der. Köprülü’nün bu fikrine yaslanarak Yıldırım, Bosna, Hersek, Montenegro kasabalarında yaşayan Türk sözlü gelenek şiir sanatının unutulmaması gerektiğini vurgular (Yıldırım 1998:189).

Millî tarihimizi ve kültürümüzü masalımsı bir hava içerisinde, halk hayal gücü, halk dehası ve estetiği ile yoğurarak sunan destanlardaki kahramanlarımızla çocuklarımızı tanıştırmalıyız. Özellikle Alp tipi çocuk ve gençlerimizin dimağını süslemesi gereken millî bir değerimizdir. Fuzuli Bayat’ın bu konudaki görüşü dikkate değerdir:

“Oğuz Destanı’nın kahraman tipi, alp’tür. Her bir destan, millî psikolojik bir hadise olduğundan kahramanın millî ahlakî davranış kodu, orada bütün

parametreleri ile görünür. Destan kahramanının simasında cemiyetin, milletin ideal insan konseptinin ortaya çıktığı görülür. Muayyen sebeplerin idealize olunmasına rağmen destan kahramanı içerisinden çıktığı milletin manevî değerlerini yaşatan insandır. Oğuz Destanı'nda böyle bir kahraman tipi 'alp'tir. Türk epik ananesinde alplık ruhu sadece cesaret, korkusuzluk, fedakarlık, güç sembolü değil, destan kahramanının medenî davranış kodudur. Türk alplığının kökeninde atlı göçebe kültürünün sosyal statülü malum ölçüsü ve biçimleri olan alplık kurumu durur." (Bayat 2006: 216)

Edebiyatımızda destanlardan faydalanmak için bu destanların çocuk ve gençlerimizin seviyelerine göre işlenmesi şarttır. "Bilindiği gibi destanlar, millet olma bilincini yansıtan eserler arasında ilk sırada yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında çocuklara dolaylı toplumsal kişilik ve kimliği edindirmede destanların katkısı büyük olacaktır." (Yalçın, Aytaş 2002: 87)

Destanlar hamasî ve bediî unsurların en güzel işlendiği örnekler olarak da edebiyatımızın köklü türleridir. Bu hamasî ve bediî unsurları Atsız şöyle sıralamaktadır:

"Türk destanlarına şöyle bir sathi nazar fırlatmak bile ondaki bediî ve hamasî unsurları görmek için kafidir. Kadın güzelliği, kadının ilham verşi ve vefakarlığı, kahramanlıkta ölçsüzlük, iyiliğin daima galebesi, atın insana sadık bir yoldaş olması, gafletin her zaman ceza görmesi, namus ve şeref hayattan üstün tutulması Türk destanlarında belli başlı unsurlardır." (Atsız 1992: 267)

Kültürün aktarımını gerçekleştiren, dilin kaynaklığını yapan, söz varlığımızı barındıran destanlar işledikleri olaylar ve kahramanlar açısından da eğitimin vazgeçilmez araçlarıdır, olumlu ve başarılı kahramanların örnek olmasını sağlar ve millî kimliği kazandırır. Edebiyatımızda destan sadece bir tür değil köklü bir gelenektir.

#### **b. Orta Asya'dan Basri Gocul'a Oğuznamecilik Geleneği**

Edebiyatımızın birçok mahsulü temelde Oğuzların Orta Asya bozkırlarında sürdürdüğü hareketli hayata aittir. Bozkır kültüründen beslenen sözlü geleneğimiz üzerinde yapılan araştırmalar milat öncesine kadar dayanmaktadır. Türk sözlü gelenek şiir sanatı Orta Asya'dan Hunlarla beraber Avrupa'ya, Rumeli'ye ve Anadolu'ya getirilmiştir. Alplık geleneği mücadeleler ve kahramanlıklarla dolu olup ozanlar tarafından sözlü geleneğin güçlü söyleyişiyle destanlaştırılmış, hamasî türkülerde de dile gelmiştir.

"Türklerde destan edebiyatının başlangıç tarihi olarak ata kültürünün, ata ruhlarına tapınma ve inanma sisteminin teşekkül ettiği devreler kabul edilir." (Yıldırım 1998: 186-187).

İlerleyen dönemlerde Oğuznamecilik geleneğine dönüşen bu süreç Fuzuli Bayat tarafından şöyle anlatılır:

"Oğuz destanı, Türklerin millî birlik döneminde sözlü kültür geleneği üzerinde şekillenen ve söz sanatlarımızın bilginleri olan ozanlarımızın repertuarında uzun zaman icra edilen, ancak orta çağda yazıya aktarılmak suretiyle yazılı abideye dönüşen, hükümdarların secerelerini, cihan devleti kurma ülküsünü yansıtan tarihi salnamelerle çevrilmiş ve nihayet edebî-tarihî

## OĞUZNAMECİLİK GELENEĞİ VE MİLLİ DESTAN ŞAİRİMİZ BASRİ GOCUL

sürecin mantıksal bir sonucu olarak şairlerin eserlerinde bedîî destan türü gibi yeniden biçimlendirilmiştir. ” (Bayat 2002: 13)

Oğuz Destanının tarihi varyantları sayısı oldukça fazladır. Oğuzname olarak adlandırılan salname varyantlarını da Oğuz Destanının nüshalarından biri olan Reşidüddin’in Cami’üt Tevarih adlı eserinin birinci cildine dayandırılmaktadır.

Oğuznamecilik geleneği, Türkmenlerin nesil başı dedikleri Oğuzhan’ın şahsiyeti etrafında teşekkül etmiştir. Her bir destan anlatılan kahramanın hayatının bir biyografyasıdır. Oğuznamecilik<sup>1</sup> üzerine Türkmen Edebiyatında yapılan ciddi çalışmalar vardır. Ahmet Bekmiradov’un Gelenek Haline Gelen Tema ve Yazarın Sanatkarlık Konseptiyası adlı makalesi bunlardan biridir. Bu makalede Oğuznamecilik geleneği ilk devirlere dayandırılmış ve eldeki ilk nüsha Selçuk Türkmenlerinden Mısır’da yaşayan Ebubekr Davdavi tarafından 1309’da “Şöhretlilerin Tarihinden İnciler” adlı tarihnamesinde şöyle belirtilmiştir: Ebu Müslim Horasani’nin hazinesinde eski Farsça’yla yazılan bir kitap saklanmaktadır. Bu kitap Anuşirvan’ın (hükümdarlık yılları: 531-579) aslen Marı’dan olan meşhur veziri Buzugmahir Bantagan’a ait imiş. Bu eser Ulu Han Ata Bitikçi’nin ‘Oğuznamesi’dir. Bilinen en eski Oğuzname bu eserdir (Biray 1989:12).

Ahmet Bican’a göre, Memlüklü Türk Tarihçisi Ebu Bekr Ay Beg Ed-Devadari, Dürerü’t-Tican ve Gureru Tevarihî’l-Ezman adlı eserinde Celalettin Harzemşah’ı yenip Doğu Anadolu’ya gelen Nusaybin’i kuşatan Tatarlardan bahsederken onların Ulu Han Ata Bitigci adlı kitaplarını dile getirir. Ulu baba hükümdarın kitabını evvelki Türkler’den Moğol ve Kıpçaklar tanır. Diğer Türklerde de Oğuzname adlı itibar gören bir kitap vardır. Oğuzname’de Oğuzların başlangıçları ve ilk hükümdarları Oğuz anlatılır. Ulu Han Ata Bitigci’nin kitabını 826 yılında Cibril Bin Bahtışu Türkçe’den Farsça’ya çevirmiştir. Devadari bu kitaptan faydalanmıştır. Yani iki farklı kitap vardır. Oğuzname’yi Türkler elden ele gezdirir, hürmet göstermiş (Ercilasun 2007:550-553). Oğuzname’de ilk hükümdar Oğuz ve Tepegöz anlatılmaktadır. Oğuz’un torunlarının ve onların beylerinin maceraları gelişerek Oğuzname’yi oluşturmuştur. Daha sonraları Oğuz destanından kopmuş olarak Dede Korkut Hikayeleri tespit edilir. Uygurca metinde Dede Korkut ile ilgili iz yoktur. Reşidüddin ise eserini tarih olarak düzenlediği için Dede Korkut’u almamıştır. Sadece Kayı İnal Han anlatılırken bahsedilmiştir. Devadari’ye göre, Ulu Han Ata Bitiği, Celalettin Harzemşah’ı takip eden Tatarları anlatırken onlardan öncesini verir. Türk-Moğol-Kıpçak’ları aynı ırktan sayar. Reşidüddin’de ise, Moğollar Oğuz Han’ın amcalarının urukları olarak adlandırılır. Ebulgazi’nin Şecere-i Terakime’sinde Alınca Han’ın Tatar ve Moğol adlarında ikiz çocukları olur, Oğuz Han Moğol Han’ın torunu olarak gösterilir. Böylece Oğuzlar Moğol Han’dan, asıl Moğollar ise Tatar Han’dan türemiştir (Ercilasun 2007:550-553).

Oğuz’un hikayeleri 11. ve 13. yüzyılda Arapça ve Farsça yazılan tarihlerde geçmektedir. Muharrem Ergin, Reşidüddin ve İbn Aybek’e dayandırarak bu hikayelerin 13. Yüzyılda teşekkül ettiğini söyler. Oğuzların 9. ve 11. yüzyılda

<sup>1</sup> Bkz. Yıldırım, Dursun (1998) Türk Bitiği, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 150

başından geçen mücadeleler Oğuz Destanı ve Dede Korkut destanlarında anlatılır. Ergin, Oğuz Destanından ayrılan parçaların bağımsız hikayeler haline geldiğini ve bilinmeyen bir sanatkar elinde destan devri bitmeden tespit edildiğini belirtir.

15. yüzyıla kadar Oğuzname yazmak veya herhangi bir sebeple yazılan tarihlerin öncesinden Oğuzname adıyla bahsetmek gelenek haline gelmiştir. Oğuzname parçaları ve motifleri Osmanlı tarihçileri tarafından eserlerde açık şekilde belirtilmektedir. (Yazıcıoğlu Ali'nin Tevarih-i Selçuk adlı eserinde, Emir Timur'un tarihçisi Şefarettin'in Zafernamesi'nde mevcuttur.) Ayrıca Muallim Cevdet'e göre, farklı muhtelif eserlere de Oğuzname denilmektedir. Dede Korkut kitabı, Atalar Sözü Risalesi, Bartold'a göre eski zamanlarda ozanların bahsettiği rivayetlerin her birine, bazı Selçuklu tarihlerine de Oğuzname denilmektedir. Salur Baba Kul Ali Haridari tarafından 16. yy.'da Reşideddin Oğuznamesi Çağatay Türkçesine çevrilmiştir (Ercilasun 2007:529). Tüm Türklerin soy seceresini, nesil geçişini, maceralarını, törelerini anlatan Oğuzname üzerinde Türkmen edebiyatında yazan ikinci isim T. Nepesov'dur. Edebiyat tarihi için yazdığı incelemede 18. yy.'da yazılmış olan Andelip'in Oğuznamesi'nden bahseder. Andelip Türkmenlerin Nurmuhammed adlı Hiveli şairleridir. Kırkı aşkın şiirin şairi, Leyla-ı Mecnun ve Yusuf ile Züleyha gibi manzum mensur hikâyelerin de yazarıdır. Andelip 294 satırlık Oğuznamesi'nde yazılı kaynaklar ve halk rivayetlerine dayandırdığı Oğuz'un ayrı başlıklarla on bir hikâyesini, 18 satırlık girişten sonra anlatmıştır. Eserde anlatılanlar tarih itibarıyla 8. ve 9. asırlara dayanır. Bu bilgiler Oğuzlar (Guzlar) hakkında bilgi veren Arapça ilk eser olan El-Beleruzi'nin eseri "Kitab-ı Fütuhul Büldan" ve yine Reşidüddin'in "Cami'üt Tevarih"ine dayandırılarak anlatılmıştır. (Biray 1990: 23-25)

19. yüzyıla gelindiğinde destan geleneğinin yine devam ettiği görülür. Fransız İhtilali sonrası batıdaki gelişme ve değişmelere karşı halk şiirimiz kapalı kalmamıştır. Şairlerimizden okumuş yazmış olanları yaşananları takip etmiş, ümmî olanları da duyarsız kalmamış siyasî ve sosyal hayatımız üzerindeki dış tehlikeleri sezmiş, dile getirmiş ve çözümler üretmiştir. Destan siyasal ve sosyal olayların başarılı bir şekilde işlendiği tür olmuştur. Bu dönemde destanlar gazetelerden fazla satılıp kamuoyunun arzu ve isteklerini dile getirmiştir. Destanlar bu olaylara halkın bakışını ve sorunlara getirdikleri pratik ve gerçekçi çözümleri, hatta aynı konuyu gösterilenden farklı olduğu noktasında eleştirecek kadar özgür bir şekilde dile getirmişlerdir. Alemdar Yalçın (1985: 22.), Bosna Hersek ayaklanmasını anlatan "Uyan Padişahım", Osmanlı askerinin kahramanlığını ve vergi meselesinden çıkan isyanı anlatan "Tersane Askerlerinden Ahmet Lütfi Çavuş'un Muharebe Üzerine Tanzim Ettiği Destandır", Sultan Abdülaziz'in intiharını işleyen "Şehit Olan Zevat-ı Kiramların Destanı" ve 1896 Türk-Yunan Savaşı'nı işleyen "Padişahım Çok Yaşa", "Osmanlı Askeri Yahut Zafer Destanı" üzerinde durmaktadır. İster halk edebiyatı ister yeni Türk edebiyatı sahasına girsin bu sonuncu destan Türk-Yunan savaşını işlemesi, özellikle Türkçülük akımının derin izlerini taşıması, Türklük, Osmanlılık kavramlarını son derece başarılı işlemesi bakımından önemle üzerinde durulması gereken bir eserdir. Çünkü bu destan, askerî okullarda işlenen fikirlerin etkisini, edebî eserlerin bir orduya nasıl moral gücü verip galibiyeti getirdiğini, millî birlik

ve beraberliği, millet olma şuurunu kazandırıp işleyen destanların yaşayan bir gelenek olduğunu göstermesi bakımından ayrıca önem taşımaktadır.

20. yüzyılda Cumhuriyetin ilanıyla beraber yeni bir devletin kuruluşu her alanda köklü değişiklikleri ve millî politikaları gündeme getirmiştir. Edebiyat içinde yaşadığı toplumun ne tarihinden, ne siyasetinden, ne kültüründen ne de sosyolojisinden kopar. 1940 ve 1970 yılları arasında hazırladığı millî destanımızı Gocul, devlet eliyle bastırmaya çalışmış, hatta 1944'te TDK ödülüne layık bulunmasına rağmen bastıramamış ve milleti için yaptığı bu çok önemli çalışmanın göz ardı edilmesi gerçeğiyle yaralanmıştır. 1940-1960 yılları siyaseti edebiyat ve edebiyatçıları da etkilemiş ve edebiyatçılarımız zaman zaman hak etmedikleri durumlarla karşılaşmışlardır.

Gocul'un yaşadığı dönemde siyasi atmosfer karışık ve tutarsızdır.

“Türkiye Cumhuriyeti kuruluşuyla Türk milliyetçiliği, resmî devlet milliyetçiliğiyle özdeşleştirildi ve resmî ideoloji dışındaki milliyetçi görüşlerin yaygınlaşmasına izin verilmedi. Tek parti dönemindeki farklı milliyetçi görüşler, özellikle de pantürkist eğilimli milliyetçilik anlayışı kovuşturmaya uğradı. İnönü yönetiminin savaş politikalarına uygun olarak takibe alındı.” (Cumhuriyet Ansiklopedisi 2002: 2. Cilt, s. 11)

Bu devir farklı görüşlerin farklı yayın organlarıyla birbirleriyle mücadele ettiği, fikir ayrılıklarının ortaya çıktığı bir ortamı oluşturur. Bozkurt, Millet ve Çınaraltı Türk milliyetçiliğine farklı anlayış getiren dönemin dergileriydi. Reha Oğuz Türkkan tarafından 1939'da çıkarılan Bozkurt, aşırı Türkçü tutumu nedeniyle kapatılır. Dergi aralıklarla 1942'ye kadar çıkmaya devam eder. Mümtaz Turhan, Osman Attila, Cahit Okurer, Bedrettin Uşaklı, Samet Ağaoğlu, Nihat Erim, Mehmet Kaplan'ın yazılar yazdığı Millet dergisi 1942-44 yılları arasında Avni Göktürk ve Remzi Oğuz Arık tarafından çıkarılır. Diğer Türkçü dergilere göre daha ılımlı olan Çınaraltı Orhan Seyfi Orhon tarafından 1941'de çıkarılır. Derginin yazı kadrosunda Nihal Atsız, Zeki Velidi Togan, Fethi Tevetoğlu, Peyami Safa, Reha Oğuz Türkkan yer almıştır. Dergi 1948'e kadar çıkarılmıştır. 1940'lı yıllarda Türkçü ve panturanist çevreler arasında fikir ve uygulama farklılıkları bulunmaktadır. Bu yıllar aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı yıllar olması itibarıyla panturanistlerin tüm hareketleri hükümet tarafından takibe alınmıştır. Bu savaşın ilk yıllarında Turancılara karşı ılımlı davranan tek parti yönetimi savaşın sonucunun belli olmaya başladığı süreçte tutumunu sertleştirir. 1950'li yıllara kadar süren bu tutum, sonrasında Nato üyesi olan Türkiye'de farklı ideolojilerin önüne geçilmeye çalışılmasına neden olmuş, bu da Turancılara daha ılımlı bir ortam yaratmıştır. Ama bu arada Nihal Atsız ve onunla aynı çizgide olanlar kovuşturmalara uğramış, görev yerleri değiştirilmiş veya hüküm giymişlerdir. Basri Gocul'un eserini devlet eliyle bastıramayışının nedenlerinden biri olarak bu çalkantılı süreç görülebilir ve dahi görev değişiklikleri için de. 60'lı yıllara gelindiğinde ihtilal sonrası Batı'ya ve Batılı fikirlere açık, yeniliğe açık yeni bir sayfa başlar. Mehmet Kaplan bir rapor yayımlar ve Türkiye Dışı Türklerden de örneklerin edebiyat kitaplarına alınmasını ister. Aynı düşünceler Fethi Gözler'in 1952'de Türkeli Dergisi'nde yayımladığı makalede daha önce dile getirilmiştir. Bu makalesinde Gözler, Hilmi Ziya'yı Türkçülük'te

Anadolu'yla sınırlı kalmak konusunda eleştirir ve bugüne kadarki tüm Türk devletlerinin destanlarının bir arada işlenmesini ister: “Sınır Türkçülüğünü gaye edinmek ve bunun için sınır içinde kalan haması ve lirik destan unsurlarının işlenmesini istemek, yüce milletimizin tam ve gerçek destanına kavuşmasını frenleyici bir hareket olur.” (Gözler 1952.)

70'li yıllar Cahit Zarifoğlu gibi isimlerin yeni yaklaşımlar getirdiği bir dönem olur. Bu dönem Batıdan dönenlerin bilgi aktardığı, tercüme odalarının Türkçeye çeviriler kazandırdığı bir bilgi toplumu oluşturmaya başlar. Bilginin bir gereği, işleniş olarak kimlik öne çıkar ve köke dönülür. Mustafa Niyazi Sepetçioğlu, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Nihal Atsız gibi yazarlarımız tarihe ve tarihî romanlara dönerler; destanlar üzerinde çalışmalar yoğunlaşır.

Destanlarımız üzerinde ilk çalışan edibimiz Ziya Gökalp'tır. Türk destanlarının bazı bölümlerini nazma çekmiştir. Türk Tufanı adıyla Oğuz Destanının değiştirilmiş bir şeklini Çocuk Dünyası dergisinde 1913'te yayımlamıştır. Atsız'a göre Birinci Dünya Savaşı sıralarında yayımladığı Kızıl Elma adlı kitapta Alageyik ve Ergenekon adlı şiirler Türk destanından alınmadır. Gökalp'ten sonra Türk destanlarıyla Hilmi Ziya Ülken uğraşmış Anadolu Örfü ve Destanlar adıyla iki makale yazmıştır. “Galip veya mağlup, zengin veya fakir bütün milletlere mefkuresini gösteren, istikametlerini tayin eden destanlardır.” sözüyle de konunun önemini vurgulamıştır. Ziya Gökalp ve Hilmi Ziya'dan sonra destanlar konusunda daha ilmî ve metotlu çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri de Zeki Velidi Togan'dır (Atsız 1992:283).

Togan'a göre, “bütün Türk milletinin mefkuresini ve düşüncelerini bir yere toplayan destanlar bütün Türk milletini birleştiren Oğuz (Hun, Kun) ve Çingiz vekayii gibi hadiseler dolayısıyla husule gelmiş, fakat üçüncü devreye giremeyip büyük bir millî halk şairi tarafından tesbit edilerek muntazam millî destan şeklini alamamış ve uful edip gitmiştir. Bizde bu büyük destanların ancak enkazı vardır.” (Atsız 1992:283)

Türk destanlarının değişik parçalarını birleştirerek Oğuz Destanını 6100 mısra olarak yazan ilk isim güçlü tarihçi Dr. Rıza Nur'dur. Yazar Oğuz Destanının manzum bir eser olarak yazımına 1 Kasım 1937'de İskenderiye'de başlamış, 29 Ekim 1939'da İstanbul'da bitirmiştir. Dr. Rıza Nur'dan sonra destanlarımızı nazma çekme işini Öğretmen Basri Gocul yapmıştır.

### c. Basri Gocul'un Hayatı

15 Mart 1910'da Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde Muhittin Mahallesinde doğdu. Altı çocuklu bir ailenin beşinci çocuğudur. 3 erkek 2 kız kardeşi vardır. Babası Arif Efendi, Uzun lakabıyla anılır, annesi Hamide Hanım'dır. İlköğrenimini Şücaeddin Zükr Mektebi İbtidaisi'nde yaptı. 1927 yılında Edirne Ziraat Mektebini bitirdi. 20 yıl köy öğretmenliği yaptı. Edirne'de Ziraat Mektebinde okurken dil ve folklor araştırmalarıyla uğraştı.

1934 yılında Ulviye Hanım'la evlendi. Tancıl Gocul (1935), Kemalist Gocul (1936) adlı iki oğlu oldu. Tancıl Gocul edebiyat fakültesini bitirdi ve edebiyat öğretmeni oldu, Kemalist Gocul ise teknik eleman oldu.



İlk eseri 1936 yılında “Bir Nara” adıyla yayımlanır. Bu eser Namık Kemal’e “takma yeleli aslan” diyerek hakaret eden şaire cevap olarak yazılır. Aynı yıl “Apaçık” adlı 48 sayfalık bir eseri daha yayımlanır.

Kendisini destan şairi yapan baş eseri “Türk Millî Destanı Oğuzlama” 1937 yılından itibaren dergilerde parçalar halinde yayımlanmaya başlar.

Eser üç cilt halinde 10759 mısradan oluşan bir destandır. Bu destanı 1941 yılında 4. Türk Dili Kurultayı’nda tanıtır. 1944 yılında Oğuzlama’nın yayımlanacağı belirtilerek kendisine 1000 lira mükafat verilmiş, fakat destan şairinin tüm istek ve çabalarına rağmen yayımlanamamıştır. İsmail Özmel, Gocul’un bu konudaki çabalarını kendisine gönderilen mektupları ve öğütleri kitabında tek tek anlatmıştır.

Basri Gocul bu duruma ithafen “Sayın Besim Atalay Benimle Etmiş Alay (Millî Destan Yayınları:13, 1953, Yıldız Mat. Bursa, s.16) adlı kitabı yayımlar.

1950 yılında Göynük’teki Akşemsettin Türbesine muhafız olarak görevlendirilir. 1951 yılında Şark mistisizmi üzerinde çalışır. 1954 yılında Niğde müze müdür vekilliğine atanır. Yazar İsmail Özmel’le bu yıllarda tanışır, Niğde’nin Sesi Gazetesinde. Aynı gazetede Basri Gocul sanatlı nesirleri ile destan örneklerini yayımlarken; İsmail Özmel de gazetenin başyazarını yazmaktadır. Kendisini ilk gördüğünde şöyle tasvir etmektedir: “Elinde harf tutmaya yarayan cımbızı ile elle dizilmiş yazıları düzeltten uzun boylu kalın gözlüklü, zarif bir insan gördüm.”(Özmel 2001:142)

1955’te tasavvuf konusunu nesirle işleyen ve kitap haline getirilemeyen yazılarından oluşan “Mezarlıkta Şarkı Söyleyen Adam”ı yazmaya başlar.

1956 yılında Mevlana’dan kendisine has üslubu ile tercüme yapar ve bu yazılara “Böyleleştiren Basri Gocul” imzasını atar. Bu yıllarda yayımladığı “Böyleleştirmeler” Mevlana’yı anma günlerinde de okunmuştur.

1957 yılında Niğde valiliğinin yazılı emri ile köy öğretmenliğine gönderilir. Bu olaydan sonra Millî Eğitim Bakanlığı, Tevfik İleri’ye bir mektup yazar ve kendisine kahramanlık günleri tertipçiliği görevi verilir. Özellikle öğretmen okulu öğrencilerine millî his ve tarih şuuru vermek amacıyla düzenlenen hamaset günlerinde şiirler okunur, temsiller verilir.

Basri Gocul ayrıca Pakistan Millî Şairi Dr. Muhammed İkbâl’in Farsça eserlerini de dilimize çevirir. Vecizeleri manzum hale getirme çalışmaları da yapar. 1972 yılında emekli olur. Bursa’da bir ev olarak oraya yerleşir. 9 Ocak 1976 tarihinde vefat eder. Mezarı Bursa Emir Sultan Mezarlığı’ndadır.

#### **d. Basri Gocul’un Çalışmaları**

Basri Gocul, Türk millî destanlarını tek eser haline getirmek için yıllarını vermiş, çalışmasını devlet desteğiyle bastıramamış ama ülküsünden asla vazgeçmemiş bir şairdir. Kendi çabalarıyla parça parça da olsa farklı zamanlarda farklı matbaalardan millî destan parçalarını yayımlamıştır.

Milletine derin bir sevgi duyan, Türk Şehnamesi'ni 3 cilt halinde hazırlayan Gocul, eserin birinci cildine “Kopuzlama” adını vermiş bu ciltte Türk soyunun Çingiz Han'a kadar olan çağlarını anlatmıştır (Özmel 2001:187).

Eski Türk destanları, Hun destanları ve Göktürk destanlarını bu ciltte toparlayarak nazma çekmiştir. Halk şiirinin doğal söyleyişine uygun tatlı ve akıcı üslubuyla destanları birbirine bağlamıştır. Hikayevî bölümleri seciyeli bir şekilde nesir olarak yazmıştır.

İkinci cilt “Oğuzlama” (Türk Şehnamesi- Oğuzname- Millî Destanımız- Oğuzlama gibi adlarla) farklı tarihlerde parça parça yayımlanmıştır ve bu kitapta Dede Korkut destanları yer alır.

“Görelim Hanım Ne Söyler” ya da “Aydur” geçişlerini Gocul “Söyleme” adıyla nazma aktarmıştır.

1951 basımlı Türk Şehnamesi incelendiğinde genellikle 7'li ve 8'li hece ölçüsüyle ab/cb/db şeklinde kafiyelenmiş şiirler görülür.

Ayrıca Basri Gocul, eski Türkçe'nin söz varlığına sahip olduğunu ustaca yerleştirdiği pek çok kelime ve deyimle de göstermiştir: “Bir çakım kav olmak (Son derece öfkelenmek ateş püskürmek), bağırdak (beşik bağı- çocuğun kol ve bacaklarına bağlanır), yalabımak (kıvrakça gitmek) onat, hoyrat, kostur kostur yürüyeyim, buncılayın bun, yabca yabca büyüsün ,evik (süratli), bezekli (süslü), tat eri (Türk asıllı olmayan), sayvan (gölgelik), sücü (şarap), uçmak (cennet), uğurlamak (çalmak), kaytaban (deve ahır) vb. gibi.

“Canım senciğe kurban

Azrail'e salık ver!.” (Gocul 1955: 16).

Bu kitapta Deli Dumrul, Salur Kazan, Beğil Beyoğlu Emren'in destanlarını anlatır.

Oğuzlama'nın 1952 basımı “Millî Destan” Yayınları 11'in giriş kısmında Basri Gocul'un şu cümleleri yer almaktadır:

“Çok çalıştım, az dinlendim...”

Dileğim: dünyanın en kahraman ırkını epopelendirmekti.

Yıllardır dalık emeğim nihayet (Oğuzlama'yı) öz yaratarıma armağanlamak sevincine kavuştu.

Kavuştuğum sevinç, alın buruşuğu, saç akı pahasıdır”

Bu kitapçığa ayrıca Füzûzan Hüsrev Talan'ın (Pazar Postası Gazetesi, 1951, s. 36) “Epik Şiir Üzerine” adlı makalesi de konulmuştur. Bu makalenin bu kitapçığın başına konulmasına neden olabilecek cümlelerinin bir kısmını aşağıya alıyoruz:

“Türk edebiyatında epope üzerine söylenmiş birçok kaynak eserler vardır. En eski Türk eposu olan Orhun Yazıtları, Ergenekon Destanı, Dede Korkut Oğuzlaması gibi destanlarımızın ne yazık ki asıl metinleri değil yalnız ihtiva ettikleri vakalarını biliyoruz. Hiçbir şairimiz çıkıp ta bunlardan bir “Türk epopesi” meydana getirmemiş.” (Gocul 1952:7)

Makale şu cümleyle sona erdirilmiştir: “Türk şiiri,, bir Rönesans bekliyor...”

## OĞUZNAMECİLİK GELENEĞİ VE MİLLİ DESTAN ŞAİRİMİZ BASRİ GOCUL

“Kahraman milletime” hitabıyla başlayan, “sesleniş” bölümlerinden oluşan bu kitapçığın sonunda Oğuzlama adlı kitabın ilavesi olduğu belirtilerek “Türk Destanı” Yazıldı mı? Başlıklı bir başka makale konmuştur.

Bu makale Yeni Sabah'ta 27.10.1951'de yayımlanan Kadircan Kafli'nin makalesidir. Bu yazısında Kafli destan yazacak şairde millî heyecan, yüksek sanat kabiliyeti, millî dile ve tarihe mükemmelen vakıf olmak gibi vasıfların aranacağını belirttikten sonra Basri Gocul'un Türk Millî Destanı, Oğuzlama adında bazı örnekler yayımladığını ve eseri tamamlayarak Bursa'da bir banka kasasına koyduğunu ekler. Bazı örnekleri de makalesinin sonuna alarak destan havası taşıdığı değerlendirilmesini yapar.

“Şu sofradır:

Vardır kırk kaşığı;

Açlar doyurulurdu.

Şu kapıdır:

Altındandı eşiği;

Saygıyla vurulurdu.

Şu sedirdir:

Otağın yaraşığı;

Beyler kurulurdu.

Açlar doyulamayacak;

Kapı vurulamayacak;

Beyler kurulamayacak.

Yanıyor çatır çatır

Dokuz kümbetli çadır...”(Gocul 1952:10)

Daha çok makalelerden oluşan bu kitapçığın ya da ekin son yazısını da “Büyük Bir Müjde” Macit Aray imzasıyla Demokrat İzmir Gazetesi'nde 1952'nin 18 Ocak'ında yayımlanan makale oluşturur. Bu makalede de destanların nesilden nesile aktarılan ebedî miraslar içinde en kıymetli hazine olarak ele alındığı aktarılmış ve destan türünün önemi şu cümlelerle vurgulanmıştır:

“Tarihin kuru hikayeciliğini heyecanın dili ile canlandırmadıkça bir milletin ruh şahlanması ayakta tutulamaz. Bu sebeptendir ki, sadece isim taşıyan bazı talihsiz topluluklar var ki millî bir haysiyete malik olmak gayretiyle harekete geçmişler, uydurma destanları yazmağa çalışıyorlar.” (Gocul 1952 :11)

Bu cümlelerin ardından yirmi yıldan beri millî destanımızın vücut bulması için ömür harcayan gerçek bir sanatkârımızın Oğuzlama adlı eserinden bir kısmını ihtiva eden eserle karşılaştığını söyleyerek vatandaşlarımıza müjde vermektedir.

“Biçilmedi ektiklerim –Boşa gitti çektiklerim” broşüründen örnekler:

Güzelleme

“Ne saçlar! Bir top yılan

Boynunu boğmuş; dersin

Ne bakış! Uyanmış ta

Henüz göz ovmuş; dersin

Ne ses! Konuşuyorken

Cıvıldağan kuş; dersin

Göreni öldürmeğe  
Anadan doğmuş; dersin. ...”(Gocul 1952 : 12)

“Bal yeyip gül koklasan, azalmış olmaz tasam” adlı kitapçık ise 1969’da Bursa’da basılmış; bu eser, verilen sözleri tutmayan Kütahya Milletvekili -TDK Üyesi- Besim Atalay, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri M. Şevket Esendal’ın Oğuzlama’yı yayımlamadıkları için hicvedildiği şiirlerinden oluşmaktadır.

Şair, vatan, millet sevgisi, din ve peygamber sevgisine, hürriyete şiirlerinde sıklıkla yer vermiştir. 1927’de Ziraat Mektebinde okurken dil ve folklor araştırmalarıyla uğraşmış, 1950-1951 yılları arasında türbedarlık yaptığı dönemde Şark mistisizmiyle ilgilenmiş, “kitapları evimizi yıkacak” diyen ev sahiplerinden çekmiş, yani bol bol okumuş, Konfüçüs’ten etkilenmiş, Mevlana’yı sevmiş, Pakistan Millî Şairi Muhammed İkbal’in şiirlerini Farsça’dan çevirmiş tüm bu çalışmalar onun edebî kişiliğini şekillendirmiştir.

“Acırsam Türklük için harcadığım emeğe; /İlkin babam tükürsün süt emdiğim memeye!..” (Gocul 1969: arka kapak)

“Hürriyet Davası  
Halledilmez bu dava kanunla, kanla,  
Kitleyi uyarmaklık lazım zamanla!  
Bayrak ve Minare  
Denilince bir yerin adına “Türk Beldesi  
Gözüm al bayrak arar kulağım ezan sesi!” (Gocul 1952:11)

Yukarıdaki mısraları da şairimizin millî ülküsündeki kararlılığı ve millet sevgisini vurgulamaktadır. Bu ve benzeri mısralar her eserinde mevcuttur.

Basri Gocul ve Türk Millî Destanı Oğuzlama üzerine yukarıdan beri ele aldığımız bilgiler şairimizin millet sevgisiyle, milletini yüceltmek, Türklük şuurunu vermek bilinciyle gece gündüz çalıştığını, edebiyatımızda önemi sık sık vurgulamakta olan millî destanlarımız üzerine yapılması gereken önemli bir çalışmayı yaptığını göstermektedir. Rıza Nur’un eseri 6100 mısralık iken Gocul’un destanı 10759 mısralıktır. Oğuzlama’nın birinci cildinde 3060 mısra, ikinci cildinde 3382 mısra ve üçüncü cildinde 4317 mısra vardır (Özmel 2001: 181).

Kendisinin Farsça bildiği, Farişî kültüre ve Şark kültürüne vakıf olduğu, milliyet bilincine ve edebî üsluba sahip olduğu şiirlerinden ve eserlerinden anlaşılmaktadır.

Destanlar millî kimlik özelliği taşıyan ve dil varlığının temeli sayılan edebiyatın belli bir kültür dairesi içinde gelişmesine temel olmuş halk edebiyatı ürünleridir. Basri Gocul’un şiirlerini okuduğumuzda millî duygularımızı coşturan, bize bizi en yalın ve dolaysız anlatan, Türk’ün tarih boyunca susturulamayan Oğuz’unu dinler gibi olur, Atamız Dede Korkut’un tatlı sözlerine ve öz deyişlerine mazhar oluruz.

“Adımlama yolunu bir yitik arar gibi,  
İlerle, savaşlarda safları yarar gibi!  
Ümitli yüreğini korkular karartmasın  
Mehtaplı gökyüzünü bulutlar sarar gibi!  
Aşılmamış engeller çıkacaktır karşına,

## OĞUZNAMECİLİK GELENEĞİ VE MİLLİ DESTAN ŞAİRİMİZ BASRİ GOCUL

Kararını kabul et, en korkunç karar gibi!  
Takatin tükenince baş çevirme ardına,  
Yardıma koşacak acıyanlar var gibi!  
Yürüme düşürdüğün bir şeyi arar gibi,  
İlerle, kahramanlar cenkte saf yarar gibi.” (Gocul, Yolculuk - Fikir Sanat ve Edebiyatı Töre)

Türk edebiyatında Oğuznameler hem edebiyatımıza hem dilimize hem de tarihimize getirdiği katkılarla, kaynaklık gücü ve geçmişiyle, dünü bugüne bağlamadaki mucizevî tarafıyla pek çok bilime ışık tutmakta ve bu alanda yapılan tüm çalışmalara yol göstermektedir. Hem Muharrem Ergin hem de Fuzuli Bayat Oğuz Destanını Kitab-ı Dede Korkut’tan ayırmamaktadırlar. Muharrem Ergin Dede Korkut parçalarının hem şekil hem de muhteva yönünden Oğuz Kağan destanının parçaları olarak görmekte ve bunu delillendirerek ispatlamaktadır.

Oğuz Kağan Destanı ile Kitab-ı Dede Korkut Ala Lisani Taife-yi Oğuzan adlı eser, birlikte sayıları otuzdan fazla olan ve tür bakımından çeşitlilik oluşturan (epik abide, edebi destan, salname, atasözü, şiir parçaları, deyimler, efsaneler) muhteşem Oğuzname silsilesinin bir halkasıdır.” (Bayat 2006:14). Bayat, Oğuz Kağan ile başlattığı Türk bedîi fikrinin Dede Korkut ile devam ettiğini Manas ile de mükemmelleştirdiğini dile getirir.

Basri Gocul da bilimsel aktarımlara uygun olarak 1. cilde Oğuznameyi, Oğuz Destanını 2. cilde ise Dede Korkut hikayelerini yerleştirmiş tüm destanlarımızı bir araya toplamıştır.

Şair Oğuzlama’da 6’lı ,8’li, 12’li bazen de daha fazla mısralarla yazdığı şiirlerde hecenin de farklı farklı ölçülerini karışık halde kullanmış; kafiyeye gelince beli bir düzene göre yol almıştır. Genellikle de ababab... şeklinde kafilemiştir:

“Söyleniş  
Ninniler çığırmadık  
Dilleri neylemeli?  
Beşikler uğrūmedik  
Elleri neylemeli?  
Meyvesi kuruyacak  
Dalları neylemeli?(Gocul 1971:16)  
Dirse Han alçaltıcı eksikliği kavradı,  
Böylelikle gözünde suçlu oldu avradı.  
Şu sözleri diyerek kırk erine  
Atlandı, geri döndü kaygılana, yerine: ?”(Gocul 1971:16)

Hem başlıklarımlarını hem de serbest şekilde bölümlediği dizelerini şu örneklerde görebiliriz:

GÜREŞ MEYDANINDAKİ AŞIK OYUNU  
At ayağı evik olur,  
Ozan dili çevik olur:  
Yıllar geçti. Oğlancık bastı on beş yaşına,  
Bakalım, bu yaşayken neler geldi başına:  
Bayındır’ın bir boğa, bir de buğrası vardı,

Yazla kış güreştirir, temaşaya bakardı. (Gocul 1971:24)

Bazı şiirlerde de heceye bağlı kalmıştır:

KONU KLARI ÜÇE BÖLEN  
OTAĞLARI RENKLİ ŞÖLEN  
Pek sayın Kamgan oğlu görkemli Bayındır Han  
Ala sabah kalkınca kuştüyü yatağından  
Doğudan batıya dek yayılsın için ünü  
Diktirdi teryüzüne tez şami günlüğünü, (Gocul 1971: 14)

Oğuz Kağan Destanları üzerinde yapılacak çalışmaların önem ve faydaları Fuzuli Bayat tarafından dört maddeyle belirtmiştir:

“1. Türk bedîî düşünce tarihinin kaynağı olarak Oğuz metni, düşünce tipolojisi, millî kültürel değerler, folklorik sanat, edebî estetik kategoriler ve mitolojik tarihî şuur açısından kıymetlidir.

2. Türk kültürü İslam’a kadarki, İslam’dan sonraki devreleri arasındaki ilişkiyi öğrenmekte, medeniyet dönüşünün ve edebî formların yeni mana kazanmasının sebeplerini açıklamakta Oğuz Destanı, tarihî hafıza rolü oynayabilir.

3. Oğuz Destanını araştırmakla Türklerin etnografik temelini, devletçilik ve fütühat ideolojisini Oğuz kahraman tipini, Alplik, erenlik, gazilik kurumlarını, devlet idare etmeyi, yönetimde kengeşi (istişare meclisi) ve il sistemini öğrenmek mümkündür.

4. Oğuz Destanını incelemek, tarihe yön veren atalarımızın bedîî, estetik zevklerini dünya ve insan hakkındaki düşüncelerini öğrenmek, Türk millî kültür ekolojisinin dününe göre bugününü de biçimlendirmek demektir (Bayat: 2006:16)

Bu maddeler hem Gocul’un yaptığı çalışmanın hem de yazının amacını vurgular niteliktedir. Bu alanda yapılacak her türlü bilimsel çalışma, millî ülkümüze de hizmet niteliğinde olacaktır. Karl Reichl ise Oğuz Destanının iki misyonu şu şekilde açıklamıştır:

“a- Destan düşüncesine dayalı olarak kahramanlık türküleri, mitolojik adlarla kalıplaşan semantik arkaik metin ve bu metni muhtevasında ve dilinde kazanmış mitolojik katman, bu katmanın takdim şekli,

b- Tarihi mitolojik soy kökü, millî şuur ve bedîî metaforik hafıza.

Türk destan geleneğinde millî şuurun sabitleşmesinde oğuz destanlarının (epik yazılı destanlar ve salnameler) rolü büyüktür. Bütün bunlarla birlikte Oğuz Destanı fizikî güce önem veren akıncı atlı göçebe Türk kültürünün mahsulü olduğundan, destanın epik (Oğuz Kağan, Kitab-ı Dede Korkut) ve salname (yazılı Oğuznameler) özelliği tabii ki hem edebî bedîî hem de tarihî etnografik materyaller bakımından zengindir.” (Reichl 2002:47)

Ortada 20 yıldan fazla verilmiş bir emek, 10759 mısralık bir eser ve devlet tarafından yerine getirilmemiş bir görev vardır.

Fethi Gözler’in “Türk Millî Destanı Oğuzlama Artık Bastırılmalıdır” başlıklı makalesinde konuyla ilgili şu görüşleri dikkate değerdir:

## OĞUZNAMECİLİK GELENEĞİ VE MİLLİ DESTAN ŞAİRİMİZ BASRİ GOCUL

“millî destan” üzerine çalışmağa karar verenlerin her şeyden evvel kuvvetli birer şair olmaları lazımdır. ... ikinci şartı derin bir kültüre, atacağı adımı evvelden tayin edebilecek ruh uyanıklığına sahip olması gerekmektedir. Bunlara bir uzun sabrı da eklememiz yerinde olur” (Gözler 1952)

Bugüne kadar destan üzerinde çalışanların hiçbirisi Basri Gocul hariç Eski Türk Destanlarını Hun, Göktürk ve İstiklal Harbi destanlarını içine alacak bir eseri meydana getirmemiştir. Bu işle uzun senelerini vererek Basri Gocul uğraşmıştır.

Gözler’in de belirtmeye çalıştığı gibi bir ömür adanmış 10759 mısralık 3 cilt eser Ziraat Bankası kasasında hala durmaktadır. Bu dönem siyasetine göre önem arz edecek bir konu olmak dışında millî bir vazifedir ve yazarın da söylediği gibi “Bu, millî tarihimiz için olduğu kadar medeniyet tarihimiz için de bir kayıp olur.”

Şair Oğuzlama’dan başka Mevlana’dan Rubailer’i, Doğudan ve Batıdan Vecizeler’i 1965’te Bursa’da yayınlamıştır. 1966’da Mevlana’dan mesneviler böyleleştirmeye devam etmiştir. Manzum vecizeleri, Özlü Sözleri vardır, ayrıca Mezarlıkta Şarkı Söyleyen Adam adlı tasavvufi esrinin birçok bölümünü Niğde’nin Sesi Gazetesinde yayınlamıştır.

### SENSİN

Gönlümdeki meylü temenna sensin!

Başımdaki sevda sensin!

Daha açığımı deyi vereyim:

Bu gün sensin yarın sensin! . (Gocul 1956)

### KAN TURALI’NIN MEYDANA ÇIKIŞI

Hep gözler dikilmişti

Yiğitlerin hasına,

Apul apul yürüdü

Meydanın ortasına.

Meydandaki duruşu

Harmandaki seç gibi...

Etrafına bakışı

Bir vuruşkan koç gibi...

Meydanın yakınında bezekli bir koç vardı,

Bir tepeden etrafa kuşbakışı bakardı. . (Gocul 1972:104)

“Ey ahmak! Çatılmasın sorarken kaşın:

Kuyruktan farkı nedir akılsız başın?”(Gocul 1966: kapak)

### “KIVANÇ

Biricik iftiharım Türk olarak doğmaktır.

Türklüğümle öğünmek benim için bir haktır.”Rıza Nur (Gocul 1966:8)

Hız.Muhammet’e

(Kur’an)da Yardım’ca öğülmüş olan sensin,

Ben dahi öğeyim ki sözlerim kıymetlensin! HASAN BİN SABİT (Gocul 1966:8)

### OĞLUMA

Gayesiz bir hayatı dağdaki kurt ta yaşar

Bir “gaye”yle yaşayıp şerfli işler başar!

Tufanda YELKEN AÇAN GEMİSİ gibi “Nuh”un

Mazlumların gamını yüklensin asil ruhun! (Gocul 1969:4)

### Sonuç

Aldığımız şiirleri, anlattığımız hayatı ve yaptığımız alıntılar Basri Gocul'un hak ettiği yere ulaşamamış güçlü bir şair, çalışkan bir vatansever olduğunu göstermektedir. 10759 mısralık Türk Destanı'nın bastırılması edebiyatımıza büyük bir kazanç, şairimize de ahdi vefa olacaktır. Her Türk evladı destanlarını okumak, bilmek ve alplık şuurunu geleceğe intikal ettirmekle vazifelidir. Basri Gocul'un destanının toplu olarak basılıp basılmayacağı belli değildir, lakin edebiyat kitaplarımıza alınacak belli şiirleri ya da destan parçalarıyla kendisinin Oğuzname geleneğinin bir temsilcisi olarak tanınması şarttır. Bir şair yok sayılabilir ama asırlardır zamana meydan okuyan bir gelenek sekteye uğratılmamalıdır.

### Kaynaklar

- AÇA, Mehmet (2003). *Oğuznamecilik ve Andalp Oğuznamesi*, İstanbul.
- ATSIZ, Nihal (1992). *Makaleler 1*. İstanbul.
- BAYAT, Fuzuli (2006). *Oğuz Destan Dünyası Oğuznamelerin Tarihi Mitolojik Kökenleri ve Teşekkülü*. İstanbul
- BIRAY Himmet (1989). "Andelip ve Oğuznamesi-I", **Millî Folklor Dergisi**, Sayı 4: 12-13.
- BİRAY, Himmet (1990). "Andelip ve Oğuznamesi-II", **Millî Folklor Dergisi**, Sayı 6: 23-25.
- CUMHURİYET Ansiklopedisi** (2002). 2. Cilt, İstanbul: YKY Yay.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (2007). *Makaleler*. Ankara: Akçağ Yay.
- GOCUL, Basri (1952). *Oğuzlama*, İstanbul: Millî Destan Yay. 11.
- GOCUL, Basri (1955) *Türk Şehnamesi*, Kayseri: Yeni Erciyes Yayınları:1.
- GOCUL, Basri (1969) *Bal Yeyip Gül Koklasam Azalmış Olmaz Tasam*, Bursa.
- GOCUL, Basri (1971) *Türk Millî Destanı Oğuzlama*, Bursa.
- GOCUL, Basri (Böyleleştiren) (1966) *Altmış Vecize*, Bursa.
- GOCUL, Basri (Türkçeleştiren) (1970) *Pakistan Millî Şairi İkbâl'in Hikmetli Şiirleri*, Bursa.
- GOCUL, Basri "Yolculuk", **Fikir Sanat ve Edebiyatta Töre**
- GÖKYAY, O. Ş. (1968) "Hannâme", *Necati Lugal Armağanı*, Ankara: 75-329.
- GÖZLER, Fethi (1952). "Türk Millî Destanı Oğuzlama Artık Bastırılmalıdır", **TÜRKELİ Dergisi**, Sayı 14, 26 Haziran.
- İNAN, Abdülkadir (1998). "Millî Destanlarımız Millî Kültür Tarihi Araştırmaları Bakımından Destanlarımızın Önemi", *Makaleler ve İncelemeler*, 2. Cilt, Ankara: TDK Yay.
- MEVLANA (Sözlendiren Basri Gocul) (1971). *Aşıklar*, Bursa.
- ÖZMEL, İsmail (2001) *Niğdeli Şair ve Yazarlar-2*, Niğde.
- REICHL, Karl (2002). *Türk Boylarının Destanları*. (Çev. Metin Ekici), Ankara: TDK Yayınları.
- YALÇIN, Alemdar, (1985). "Destanlarımızdan Örnekler", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, Sayı 6, Ağustos.
- YALÇIN, Alemdar; Aytaş, Gıyasettin (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- YILDIRIM, Dursun (1998). *Türk Bitiği*, Ankara: Akçağ Yayınları.